

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عصر توسعه پایدار

تالیف:

جناب آقای ماسکس

ترجمه:

علی نصیری اقدام

عضو هیأت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی (ره)

زینب مرتضوی فر

عضو هیأت علمی جهاد دانشگاهی

شهره وکیلان

زمستان ۱۳۹۴

سروشنامه	: ساکس، جفری، ۱۹۵۴ - م.
عنوان و نام پدیدآور	: عصر توسعه پایدار/نویسنده جفری ساکس؛ ترجمه علی نصیری اقدم، زینب مرتضوی فر، شهره وکیلان
مشخصات نشر	: تهران: سازمان جهاد دانشگاهی تهران، انتشارات، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۲۷۲ ص.: جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۱۳۳ - ۲۰۰ - ۵
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: ص. ۶. به انگلیسی: The age of Sustainable development, 2015
یادداشت	: واژه نامه
موضوع	: توسعه پایدار
موضوع	: رشد اقتصادی - جنبه های زیست محیطی
شناسه افزوده	: نصیری اقدم، علی، ۱۳۵۵ -، مترجم.
شناسه افزوده	: مرتضوی فر، زینب، ۱۳۶۲ -، مترجم.
شناسه افزوده	: وکیلان، شهره، ۱۳۶۲ -، مترجم.
شناسه افزوده	: سازمان جهاد دانشگاهی تهران. انتشارات
شناسه افزوده	: سازمان جهاد دانشگاهی تهران. پژوهشکده مطالعات توسعه، گروه سنجش و بهبود محیط کسب و کار.
رده بندی کنگ	: ۱۳۹۴ ۱۷۸ س/ت ۷۹/ HC
ردی بندی	: ۳۳۸/۹۲۷
شماره ثبت	: ۴۱۹۱۹۱۷

این کتاب در مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۰۱ پس از بازنگری، داوری و ارزیابی علمی
در انتشارات سازمان جهاد دانشگاهی تهران، مجوز چاپ و انتشار دریافت کرده است

عصر توسعه پایدار

تألیف: جفری ساکس

ترجمه: علی نصیری اقدم - زینب مرتضوی فر - شهره وکیلان

ناشر: انتشارات سازمان جهاد دانشگاهی تهران

به سفارش گروه سنجش و بهبود محیط کسب و کار پژوهشکده مطالعات توسعه، سازمان جهاد دانشگاهی تهران

طراح جلد: داریوش کیان

ناظر چاپ: احمد آرش

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: حمزه‌ای

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰/۰۰۰ ریال

نوبت چاپ: اول - زمستان ۱۳۹۴

ISBN: 978-600-133-200-5

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۳۳-۲۰۰-۵

<http://jahat.ir>

نشانی: تهران - صندوق پستی ۱۸۶ - ۱۳۱۴۵

en.jahat@gmail.com

تلفن: ۶۶۹۵۴۳۶۸ - تلفکس: ۶۶۴۶۹۴۱

خانه کتاب دانشگاه: ۶۶۹۷۳۴۲۳

تلفن مراکز پخش: ۶۶۴۹۰۷۴۰ - ۶۶۴۹۰۷۴۲

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هرکس تمام یا قسمتی از

این اثر را بدون اجازه مولف یا ناشر تکثیر و کپی برداری نماید مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

«ویزکیم و یعلمهم الکتاب و الحکمة»

مقدمه ناشر

ایران امروز در اشتیاق توسعه و استقلال، گام‌های محکم و استواری برمی‌دارد. همه روزه در گوشه و کنار میهن جواد،‌های خود کفایی علمی و فنی رخ نموده و با عنایت و یاری خداوند متعال و در سایه تلاش و کوشش جامعه علمی و دانشگاهی حرکت به سوی مرزهای دانش شتاب بیشتری به خود می‌گیرد. خدای را شکر می‌گوییم که این فرصت را به ما ارزانی داشته تا گام‌هایی هر چند کوچک در راه رشد و تعالی و توسعه‌های علمی و فرهنگی کشور برداریم، باشد تا با یاری خداوند منان و در پرتو همت اندیشمندان، نویسندگان، مترجمان و متخصصان مومن و متعهد بتوانیم در اعتلاء علمی کشور عزیزمان ایران سهمی داشته باشیم.

انتشارات سازمان جهاد دانشگاهی - تهران در استاء وظایف خویش و به منظور نیل به اهداف علمی - فرهنگی نظام جمهوری اسلامی مبادرت به انتشار آثار ارزشمند و مورد نیاز علمی و دانشگاهی می‌نماید. در این راه از کلیه اساتید، پژوهشگران، صاحبان قلم و اندیشه دعوت به مشارکت و همکاری می‌گردد.

توسعه پایدار، چالش اصلی عصر حاضر است. جهان ما تحت فشار و در حال دگرپسایی است. فقر همچنان طاعونِ جوامع و خانواده‌هاست. تغییرات آب و هوایی معیشت مردم را تهدید می‌کند. منازعات شدت گرفته و نابرابری‌ها رو به افزایش است. این بحران‌ها بهبود نخواهند یافت مگر اینکه مسیر حرکت خود را تغییر دهیم. به همین دلیل است که رهبران جهان، سخت به دنبال دستور کاری جدید برای توسعه هستند؛ دستور کاری که شامل مجموعه‌ای از اهداف عینی برای توسعه پایدار و دستیابی برای دستیابی مردم به ایمنی و رفاه باشد.

برای ما رک این نکته مهم است که چگونه می‌توان در عمل در اقصا نقاط جهان به توسعه پایدار دست یافت. این کتاب را مشاور ویژه من، پروفیسور جفری دی. ساکس تهیه کرده است. او در این کتاب تصویری جهان و غی از چشم انداز آینده ارائه می‌دهد و به ترسیم فرصت‌ها، چالش‌ها و مخاطره‌های مسیر پیش رو می‌پردازد. امیدوارم این کتاب برای کشورها، شهرها، کسب و کارها، خانواده‌ها و افراد، منبع مفیدی باشد و به ایشان در پذیرش این مسئولیت مشترک در دستور کار جدید یاری رساند.

در مبارزه جهانی علیه فقر، گرسنگی و بیماری، راه حل‌های واقعی وجود دارد. حداقل دلیل این خوش بینی این است که ما هم‌اکنون بر اساس اهداف توسعه هزاره عمل و در خصوص نحوه اجرای دستور کار توسعه پایدار بحث می‌کنیم.

ما فناوری‌ها و دانش لازم برای دستیابی به موفقیت را داریم. اگر همه با هم، با جدیت و تعهد در این جهت تلاش کنیم، می‌توانیم اولین نسلی باشیم که به فقر شدید پایان می‌دهد و آخرین نسلی باشیم که با تغییرات آب و هوایی به عنوان تهدیدی برای بقا مواجه است. انرژی و ایده‌های شما می‌تواند رسیدن به عصر توسعه پایدار را تسهیل نماید. با هم می‌توانیم آینده‌ای بسازیم که برای همه رفاه و زندگی درخور به دنبال داشته باشد.

ما وارد عصر جدیدی شده‌ایم. جامعه جهانی چنان به هم پیوند خورده که تا پیش از این هرگز سابقه نداشته است. کسب و کارها، ایده‌ها، فناوری‌ها، مردم و حتی بیماری‌های همه‌گیر با سرعت و شدت بی‌سابقه‌ای از مرزها عبور می‌کنند. ما از یک سو هیجان ناشی از عصر جدید اطلاعات، و از سوی دیگر ترس ناشی از اختلال‌های جهان - مقیاس زیست محیطی را با یکدیگر به اشتراک می‌گذاریم. رویه‌های عملی کسب و کار، فناوری‌ها، و اندازه و ساختار سنی جمعیت به سرعت در حال تغییر است. فرصت‌های جدید و نیز خطرهای جدید پیش روی ماست. به این دلایل است که اظهار می‌کنیم ما به عصر توسعه پایدار وارد شده‌ایم.

من در این کتاب توضیح خواهم داد که توسعه پایدار دو جنبه دارد. توسعه پایدار از یک جنبه راهی است برای مواجهه با جهان با تمرکز بر پیوند تغییرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و از جنبه دیگر، راهی است برای تصف آرزوهای مشترک‌مان در خصوص ویژگی‌های یک زندگی شایسته^۱ که خود ترکیبی است از «اقتدای توسعه یافته»، «اجتماعی فراگیر» و «محیط زیستی پایدار». به طور خلاصه توسعه پایدار، راهی است تحلیلی و هم چارچوبی است «هنجاری» یا «اخلاقی». عصر جدید ما عصری است با اهداف جدید جهانی که «اهداف توسعه پایدار»^۲ نام دارد.

ایده‌های قدرتمند دیگری نیز از نوظهوری عصر ما حکایت دارند. زمین‌شناسان برجسته برای توصیف عصر حاضر اصطلاح «آنتروپوسین»^۳ را وضع کرده‌اند که ریشه‌ای یونانی دارد و متشکل از دو عبارت «آنتروپو» به معنای «ساخت دست بشر» و «سین» به معنای «جدید» است. دوره «آنتروپوسین» دوره بی‌سابقه و کنونی زمین است که در آن تغییرات فیزیکی زمین (نظیر تغییرات آب و هوایی، تنوع زیستی و شیمی) عمدتاً تحت تأثیر فعالیت‌های بشر بود است. بوم‌شناسان پیشرو، ایده «محدودیت‌های کره زمین»^۴ را مطرح کرده‌اند تا به توضیح محدودیت‌هایی بپردازند که اگر رعایت نشوند، فعالیت‌های بشر زمین را در شرایطی غوطه‌ور می‌کند که الگوهای آن ناشناخته و خطرناک است. دچار شدن به اختلالات آب و هوایی ناشناخته، از دست دادن تنوع زیستی و

-
1. A decent life
 2. The sustainable development goals (SDGs)
 3. Anthropocene
 4. Planetary boundaries

تغییر در شیمی هوا، زمین و اقیانوس‌ها از جمله پیامدهای نادیده گرفتن محدودیت‌های کره زمین است. هر دوی این مفاهیم کلیدی (آنتروپوسین و محدودیت‌های کره زمین) واقعیت‌های عصر جدید توسعه پایدار را توصیف می‌کنند.

جغرافیای سیاسی^۱ ما نیز به سرعت در حال تغییر است. جهان دوقطبی^۲ سابق که میان دو ابرقدرت رقیب یعنی ایالات متحده آمریکا و اتحاد جماهیر شوروی تقسیم شده بود، اکنون جهانی چندقطبی و پیچیده است با تعداد زیادی قدرت منطقه‌ای و نزدیک به ۲۰۰ کشور که بسیاری از آنها جدید و دارای نهادهایی شکستنده‌اند. جهان چند قطبی جدید می‌باید ابزارهایی را بیابد که صلح را حفظ کند، توسعه اقتصادی را دنبال کرده و با چالش‌های بی‌سابقه زیست محیطی عصر حاضر مقابله نماید. بنابراین، نقش‌های جدید حکمرانی جهانی در دستیابی به اهداف توسعه پایدار نقشی کلیدی ایفا می‌کنند.

من از اینکه این ایده را در آغاز و در یک دوره جدید با شما به اشتراک می‌گذارم، هیجان زده‌ام. امید زیادی داریم که بتوانیم به فکر جدید پایان دهیم و از کره زمین در برابر پیامدهای جانبی اعمال خودمان حمایت کنیم. با این حال، چالش‌های پیش رو بسیار بزرگ و بی‌سابقه‌اند. امیدوارم این کتاب در کمک برای شناسایی مسیر پیش رو در عصر جدید مفید واقع شود. همچنین امیدوارم که بسیاری از دانشجویان و خوانندگان این کتاب به زودی به رهبران خلاق و متعهد به توسعه پایدار در عصر جدید تبدیل شوند.

فصل اول: مقدمه‌ای در باب توسعه پایدار.....	۱۷
۱- توسعه پایدار چیست؟.....	۱۹
۲- مقدمه‌ای بر رشد اقتصادی.....	۲۹
۳- تداوم فراوانی با وجود فراوانی.....	۴۳
۴- تهدیدهای جهانی زیست محیطی که معلول توسعه اقتصادی هستند.....	۵۱
۵- مسیرهای سبز به توسعه پایدار.....	۵۹
فصل دوم: جهانی نابرابر.....	۶۱
۱- درآمد مردم در اقصا نقاط جهان.....	۶۳
۲- نابرابری شهری - روستایی.....	۷۰
۳- نابرابری درآمدی درون کشورها.....	۷۵
۴- اندازگیری رفاه.....	۸۰
۵- همگرایی یا واگرایی؟.....	۸۷
فصل سوم: خلاصه‌ای تاریخی در باب توسعه اقتصادی.....	۹۳
۱- عصر رشد اقتصادی نوین.....	۹۵
۲- شروع انقلاب صنعتی در انگلستان.....	۹۸
۳- امواج بلند تغییر در فناوری.....	۱۰۳
۴- انتشار رشد اقتصادی.....	۱۱۲
۵- الگوهای تاریخی رشد جبران کننده مافات.....	۱۱۶
۶- توسعه اقتصادی از زمان جنگ جهانی دوم: شکلگیری فرآیند جهانی شدن.....	۱۱۹

فصل چهارم: چرا برخی کشورها توسعه می‌یابند و برخی فقیر می‌مانند؟..... ۱۲۷

- ۱- ایده اقتصاد بالینی..... ۱۲۹
- ۲- نگاهی دقیق‌تر به اثر جغرافی..... ۱۳۸
- ۳- نقش فرهنگ (جمعیت، آموزش و جنسیت)..... ۱۴۷
- ۴- نقش سیاست..... ۱۵۶
- ۵- کدام کشورها هنوز گرفتار فقرند؟..... ۱۶۲

فصل پنجم: حاکمیت دادن به فقر شدید..... ۱۶۷

- ۱- ادله امکان‌پذیری حاکمیت دادن به فقر شدید..... ۱۶۹
- ۲- راهبردهایی به منظور حاکمیت دادن به فقر شدید..... ۱۸۰
- ۳- جنوب آسیا - چالش نام‌آشنا: ای تأمین غذا..... ۱۹۰
- ۴- نگاهی دقیق‌تر به کمک‌های توسعه‌ای عمومی..... ۲۰۳
- ۵- طراحی مداخلات عملی - مورد (رستاهای هزاره)..... ۲۰۹

فصل ششم: منابع محدود کره زمین..... ۲۱۵

- مقدمه..... ۲۱۷
- ۱- محدودیت‌های کره زمین..... ۲۱۸
 - ۲- پویایی‌های رشد..... ۲۳۱
 - ۳- مسأله انرژی..... ۲۳۷
 - ۴- مسأله غذا..... ۲۴۳
 - ۵- پویایی‌های جمعیت و توسعه پایدار..... ۲۴۶
 - ۶- رشد اقتصادی در چارچوب محدودیت‌های کره زمین..... ۲۵۴

واژه‌نامه..... ۲۶۱

تصاویر رنگی..... ۲۶۶